

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 10 maj 1946 kl. 5 em.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring av bestämmelserna i kungörelsen angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet.

(2:a avd.)

I en inom andra kammaren väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 322, av herr *Johansson* i Norrfors *m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av förslag till sådana ändrade bestämmelser angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet, att bidrag må utgå jämväl till kostnader för förrättning, som på grund av jordpolitiska skäl icke kunnat fastställas.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för nämnda yrkande hänvisas till motionen.

Utskottet har i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande i ärendet av lantmäteristyrelsen.

Bestämmelserna angående villkor för erhållande av statsbidrag till förrättningar enligt lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet återfinnas i kungörelsen i ämnet den 22 juni 1928 (nr 295), i vissa delar ändrad genom kungörelserna nr 83/1935, nr 256/1939 och nr 327/1941.

Såsom i motionen anmärkts kan statsbidrag till ifrågavarande förrättningskostnader utgå endast för förrättningar som blivit fastställda. För närvarande utgår sådant bidrag vid avstyckning med högst sjuttiofem procent och vid övriga förrättningar enligt jorddelningslagen med högst sextio procent av det belopp, som på fastigheten eller ägolotten i fråga belöper av dels det lantmätaren för förrättningen enligt gällande lantmäteritaxa tillkommande arvode, inberäknat lösen för karta och handlingar, dels ock ersättning som må ha utgått till särskilt, på grund av stadgandet i 2 kap. 2 § jorddelningslagen vid förrättningen tillkallat sakkunnigt biträde. Till kostnaderna för hantlangning, gränsmarkering o. dyl., vilka understundom kunna vara rätt avsevärda, samt till godemänsersättningar utgår däremot intet bidrag.

Statsbidragen, som beviljas av lantmäteristyrelsen, utgå från det å rikssta-

ten under nionde huvudtiteln anvisade förslagsanslaget till Understöd åt jorddelningsväsendet m. m.: Bidrag till jorddelningsförrättningar.

Lantmäteristyrelsen har i sitt utlåtande framhållit, att sådana bestämmelser som förordas i motionen skulle kunna få mindre lyckliga konsekvenser så till vida som därigenom fortsatt underlåtenhet att hänskjuta tveksamma fall till ägodelningsrättens prövning skulle uppmuntras. Styrelsen har därför ansett att, därest i anslutning till motionen någon ändring i statsbidragskungörelsen skulle vidtagas, borde denna gå ut på att statsbidrag skulle kunna erhållas till sådana kostnader, som föranleddes av att frågan om tillstånd till begärd jorddelning måste prövas av ägodelningsrätten. I övrigt har lantmäteristyrelsen anfört i huvudsak följande:

Det torde icke kunna förnekas att, som i motionen erinrats, tolkningen av jorddelningslagens krav på fastighets lämplighet för sitt ändamål tillämpades mindre strängt åren närmast efter jorddelningslagens ikraftträdande än längre fram, och att samma sak upprepades efter tillkomsten av 1937 års lagändring med skärpta bestämmelser härom. Detta torde med hänsyn till övergången mellan fri jorddelning och restriktiv sådan vara i viss mån förståeligt och icke vara för jorddelningslagstiftningen ensamstående. Att mången gång förrättningsmännen skulle ställas inför svårbedömbara jorddelningsspörsmål torde lagstiftaren också ha förutsett, och fördensskull infördes i jorddelningslagen möjligheten att vid tidigast möjliga tidpunkt under förrättningen underställa sådana spørsmål ägodelningsrättens prövning. Möjligheten härtill beträffande laga skifte (4 kap. 4 §) omnämnes också av motionärerna. Samma möjlighet finnes vid avstyckning (19 kap. 17 §). De undanröjda förrättningar motionärerna haft i tankarna torde därför icke ha behövt fullföljas innan frågan om tillstånd till delningen blivit slutligt prövad.

Detta underställningsförfarande anse motionärerna medföra en avsevärd tidsutdräkt (ett år eller mera). Det är därför helt naturligt, framhålla de, att sakägare och förrättningsmän icke gärna tillgripa denna åtgärd, när det icke föreligger någon som helst tvekan om att den begärda och av förrättningsmännen tillåtna delningen icke skulle godkännas av granskande och fastställande myndighet. Någon säker sådan uppfattning torde dock varken sakägare eller förrättningsmän kunnat ha. Förhållandena äro i detta hänseende alltför skiftande från fall till fall för att en schablonartad bedömning kunnat ske. Underlåtenheten att underställa torde som regel ha berott av sakägarnas iver att skyndsammast möjligt få delningen verkställd. Det torde också kunna ifrågasättas, huruvida förrättningsmännen i berörda fall verkligen tydligt gjort klart för sakägarna, vilken risk dessa löpte genom att icke yrka på underställning.

Den av motionärerna framhållna för vissa sakägare brydsamma situationen hade sålunda icke behövt uppkomma, därest det i jorddelningslagen anvisade tillvägagångssättet för undvikande av onödiga förrättningskostnader följts vid ifrågavarande förrättningar.

Lantmäteristyrelsen inser väl det beklagliga däri, att jordägare på angivet sätt åsamkats kostnader utan någon som helst egentlig nytta. Styrelsen håller dock före, att ett bifall till motionärernas hemställan skulle kunna få ej lyckliga konsekvenser, då därigenom en fortsatt underlåtenhet att i tveksamma fall underställa ägodelningsrättens prövning sådana ömtåliga frågor, varom här är fråga, skulle uppmuntras. Det är särskilt i Västerbottens och Norrbottens län, där jordägarna fortfarande äro ivriga att få hemmansklyvningar verkställda, som frågan är aktuell. Lantmäteristyrelsen har sig

väl bekant, att på senare åren en fullt i överensstämmelse med lagstiftarens mening strängare tolkning måst tillämpas, men också att underställningsinstitutet numera kommit alltmer i användning, varigenom sådana situationer som de av motionärerna åberopade borde förhindras. I stället för den föreslagna ändringen i statsbidragskungörelsen anser styrelsen att en annan bör övervägas. Densamma borde gå ut på, att statsbidrag skulle kunna erhållas till de kostnader, som föranledas därav, att frågan om tillstånd till begärd jorddelning måste prövas. Då den jordpolitiska kontrollen avser att trygga ett allmänt intresse, synes det ej oberättigat att statsbidrag kunde erhållas för dylika kostnader, som jordägare måste åsamkas för att få reda på, om en av dem önskad jorddelning kan lagligen medgivas. Givetvis skulle bidragen ej utgå utan behovsprövning och icke böra förekomma i sådana fall, där vederbörande uppenbart bort inse, att densamma icke kunde tillåtas. Till de senare borde då räknas de fall, då jordägare redan av lantmätaren eller skiftesgodemän avrättas från att göra ansökning, men likväl framhärdat. Bidrag borde utgå oberoende av om redan förrättningsmännen eller skiftesdomstol slutligen vägrat tillstånd.

Såsom erinrats i motionen ha förändrade synpunkter på jorddelningen i vissa fall medfört, att förrättningar, som då de sökts och prövats av förrättningsmännen ansetts lämpliga och tillåtliga, vid sedermera, kanske efter flera år verkställd fastställelseprövning undanröjts. Eftersom gällande bestämmelser för statsbidrag till lantmåteriförrättningar äro avfattade på ett sådant sätt, att statsbidrag icke kan utgå till kostnaderna för andra än fastställda förrättningar, ha sökandena härigenom åsamkats utgifter utan att vinna däremot svarande fördelar. Enligt vad utskottet erfarit äro de påtalade förhållandena vanligast förekommande i Västerbottens och Norrbottens län, där omständigheterna i flera fall torde ha varit sådana, att motionärernas påståenden äga fullt fog för sig.

Utskottet.

Till avhjälpan av ifrågavarande olägenheter föreslå motionärerna sådan ändring av statsbidragskungörelsen, att statsbidrag skulle kunna utgå även till kostnaderna för lantmåteriförrättningar, som icke kunnat fastställas på grund av jordpolitiska skäl. Lantmåteristyrelsen har i avgivet utlåtande givit uttryck åt den uppfattningen, att en sådan bestämmelse skulle kunna föranleda fortsatt underlåtenhet att i tveksamma fall underställa frågan om förrättningens tillåtlighet ägodelningsrättens prövning, och följaktligen ansett lämpligare, att, därest i anslutning till motionen någon ändring i statsbidragskungörelsen skulle vidtagas, denna hellre borde gå ut på att statsbidrag skulle kunna beviljas till sådana kostnader, som föranletts av att dylik underställning måst ske.

Utskottet får framhålla, att en ändring i statsbidragskungörelsen icke kan få avseende å sådana förrättningar som redan prövats. Beträffande utformningen av övergångsbestämmelserna föreligga givetvis olika möjligheter. De nya föreskrifterna torde dock få begränsas till att avse förrättningar som sökts efter någon viss angiven tid eller som sökts efter det de nya föreskrifterna trätt i kraft. Bestämmelserna synas härigenom få en tämligen begränsad verkan och i allmänhet knappast få avseende på sådana förrättningar, där

de i motionen påtalade svårigheterna för sökandena haft sin grund i 1937 års ändringar i jorddelningslagen. Utskottet kan icke heller bortse från den av lantmäteristyrelsen uttalade uppfattningen, att de av motionärerna föreslagna bestämmelserna skulle kunna medföra att intresset för att i tveksamma fall verkställa underställning slappas.

Vad beträffar lantmäteristyrelsens förslag till författningsändring må därutöver framhållas, att de kostnader, som förorsakas sökandena till en jorddelningsförrättning genom att frågan om förrättningens tillåtlighet måst underställas ägodelningsrätts prövning, merendels torde vara tämligen obetydliga i förhållande till andra kostnader för förrättningen. Lantmäteristyrelsens förslag synes därför knappast medföra någon avsevärd förbättring i de av motionärerna påtalade förhållandena.

Med hänsyn till det anförda och då utskottet finner lämpligare att de i motionen framförda synpunkterna bliva föremål för behandling i ett större sammanhang i samband med de förslag i avseende å den framtida jordpolitiken, som inom en nära framtid torde komma att framläggas av 1942 års jordbrukskommitté, anser sig utskottet för närvarande icke böra tillstyrka, att några åtgärder i anslutning till motionen vidtagas.

Åberopande det sagda får utskottet hemställa,

att motionen II: 322 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 maj 1946.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Edmund Eriksson, Alfred Andersson, Gabrielsson, Nils Olsson, Svedberg, Hagman* och *Sundelin*, samt

från andra kammaren: herrar *Andersson i Löbbo, Andersson i Tungelsta, Carlström, Gustafson i Dädesjö, Jacobson i Vilhelmina, Andersson i Hyssna, Nilsson i Göingegården* och *Andersson i Hedensbyn*.

Reservationer:

dels av herr *Jacobson* i Vilhelmina;

dels ock av herr *Andersson* i Hedensbyn.